

Ulusal Muhasebede Aile (Hane Halkı) Muhasebesinin Rolü Ve Ulusal Muhasebe/Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) İlişkisi

Mustafa SAVCI*
A.Cemkut BADEM**

ÖZET

Ulusal muhasebe; bir ülkede üretim ve geliri ölçmek için kullanılan ilkeler ve yöntemler bütünüdür. Bu kavram; ekonomi biliminde, belirli zaman döneminde, ülkenin ekonomik faaliyet düzeyini ölçmek için kullanılan muhasebe sistemini tanımlamak için kullanılmaktadır. Ulusal ekonomik faaliyetlerin ölçülmesinin iki temel yolundan biri belirli bir zaman diliminde (genellikle bir yıl) yapılan mal ve hizmet üretimini parasal değerleriyle ölçme, diğeri ekonomik faaliyetlerden sağlanan toplam gelirleri ölçmedir.

Ulusal muhasebe; ekonomistlere ve istatistikçilere, ekonominin sektörleri arasındaki ilişkileri açıklayabilmek ve gelecekteki büyüme ve gelişmeyi tahmin etmek için ayrıntılı bilgi sağlar.

Aile (hane halkı) muhasebesi; toplumdaki her bir ailede birlikte yaşayan kişilerin dönemsel gelir ve gideri ile belirli bir andaki kaynak ve varlıklarına ilişkin denetime uygun işlerin toplamıdır.

Türkiye'nin hane halkı istatistikleri Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanmaktadır. Bu hane halkı gelir istatistikleri sayesinde ekonominin performansını değerlendirmek ve geleceğe yönelik planlar yapabilmek mümkün olmaktadır.

Bu çalışmada; ulusal muhasebe hakkında bazı bilgiler verildikten sonra, ulusal muhasebede aile muhasebesinin rolü üzerinde durulmuş ve ulusal muhasebe ile TÜİK ilişkisi kurulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ulusal muhasebe, aile muhasebesi, ulusal muhasebe ile TÜİK ilişkisi

JEL Sınıflandırması: M40,M41,M48

The Role of Household (Family) Accounting in National Accounting and National Accounting/ Turkish Statistical Institute (Turk Stat) Relationship

ABSTRACT

National accounting is a set of principles and methods used to measure the income and production of a country. This term uses in economics to refer to the accounting system that uses to measure the level of the country's economic activity in a given time period. There are basically two ways of measuring national economic activity: as the money value of the total production of goods and services during a given period (usually a year) or as the total of incomes derived from economic activities.

National accounting provides economists and statisticians with detailed information that can be used explain relations between sectors of economy and to forecast future growth and development.

Household (family) accounting is the total value of controllable activities that relative the periodic income and expenditures and sources and assets at any moment for every family in the community that live together.

Turkey's household statistics are publishing by Turkish Statistical Institute (TurkStat). Owing to this household income statistics it's possible to evaluate the performance of economy and make planning directed to future.

At these study; after the given some knowledge about national accounting, we are trying to establish the relationship between the importance of household accounting at national accounting and TurkStat.

Keywords: National Accounting, Household Accounting, National Accounting/TurkSTAT Relationship

Jel Classification: M40,M41,M48

* Öğr.Gör. Mustafa Savcı, Rize Üniversitesi, Rize Meslek Yüksek Okulu, mustafa.savci@rize.edu.tr.

** Yrd.Doç.Dr. A.Cemkut Badem, Kocaeli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, cembadem@kocaeli.edu.tr.

1. GİRİŞ

Ulusal muhasebenin amacı; bir bütün olarak ülke ekonomisinin ekonomik faaliyetlerle ilgili yapısal özelliklerini belirlemek ve ekonomik faaliyetler içindeki sektörler arası fonksiyonel ilişkileri açıklamaktır. Ulusal muhasebe bu amaca ulaşmak için yalnızca makro ekonomik olaylarla değil aynı zamanda mikro ekonomik olaylarla da ilgilenir. Başka bir ifade ile ulusal muhasebe, ülke ekonomisini oluşturan tüm kesimlerin mali durumu ve ekonomik faaliyet sonuçları ile ayrı ayrı ve toplam olarak ilgilenir. Bu ilginin anlamlı olabilmesi için doğru ve yeterli istatistiksel veriye gereksinim duyulur. Türkiye’de Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ulusal muhasebenin gereksinim duyduğu verileri sağlamaktadır. Yine TÜİK’in yaptığı makro ekonomik istatistikler sayesinde ekonominin performansı değerlendirilerek geleceğe yönelik planlar ve tahminler yapılabilmektedir.

Ulusal muhasebenin yukarıda açıklanan amaçlarına ulaşılabilmesi için ulusal muhasebe kayıt sistemi; bireysel muhasebeden, aile muhasebesinden, kurumsal muhasebeden ve kamu muhasebesinden yararlanılarak oluşturulmalıdır. Ulusal muhasebe, kamu sektörü ve özel sektör için gereklidir. Çünkü ulusal muhasebe kayıt sistemi ile oluşturulan bilgilerden muhasebenin taraflarından olan kamu sektörü ve özel sektör değişik amaçlar için yararlanır. Örneğin devlet yatırım politikaları, vergi politikası vb. oluşturmak için ulusal muhasebeden yararlanır. Özel sektör işletmeleri ulusal muhasebe sayesinde kapasite planlaması ve kendilerine uygun stratejiler belirlerler. Toplumu oluşturan bireyler ve çeşitli sivil toplum örgütleri ulusal muhasebeye göre devletten beklenti içine girerler.

Bu çalışmada, bu konuyla ilgili Türkiye’de ampirik çalışmalar yapmak isteyen akademisyen ve araştırmacılara bir fikir oluşturmak amacıyla öncelikle ulusal muhasebe hakkında teorik bilgiler açıklanmış, ayrıca ulusal muhasebenin önemi, ulusal muhasebede aile (hane halkı) muhasebesinin rolü ve ulusal muhasebe ile TÜİK ilişkisi teorik olarak kurulmaya çalışılmıştır.

2. ULUSAL MUHASEBE

2.1. Genel Açıklama

Muhasebe, bir ülkede, toplumu oluşturan her gerçek kişi, aile, kurum, vakıf, dernek, sendika, siyasal parti, dahası devlet gibi hesapsal kişiler için aynı ölçüde önemlidir. Bunların her biri, kurduğu muhasebe düzeni oranında ölçülü ve dengelidir (Yazıcı, 2006:37).

Muhasebe bir bilimdir ve uygulama alanı çok geniştir. Her bilimin olduğu gibi muhasebenin de kendine özgü tanımları, terimleri, ilkeleri, yasaları, kuralları, yöntemleri, kavramları ve tümleri vardır (Yazıcı, 2006:38).

Muhasebe bilimi, toplumun her alanında uygulanır ve buna göre adlar alır. Bu adlara göre de çeşitli açılardan çeşitli tanımları yapılabilir. Muhasebeye, bilimsel açıdan, sayısal

işlem açısından, toplumsal açıdan, iktisadi açıdan ve tümlem (sistem) açısından olmak üzere, en az beş açıdan tanımlar yapılabilir. (Yazıcı, 2006:39).

Ulusal muhasebe kavramını açıklayabilmek için özellikle toplumsal açıdan muhasebe tanımlaması yapmak yerinde olur.

Toplumsal açıdan muhasebe, toplumun her kesiminde, hesapsal kişilerin dönemsel ve anlık olarak, denetime uygun bir biçimde, hesap kitap ve denge işlerinin tümüdür. Burada, hesapsal kişi; gerçek kişi, aile, iktisadi kurum, vakıf, dernek, sendika, siyasi parti, belediye, devlet ve ülke gibi bir hesap birimidir. Toplumun çeşitli kesimlerindeki hesapsal kişilerin muhasebeleri ise; (Yazıcı, 2006: 39)

- 1) Bireysel Muhasebe,
  - 2) Aile Muhasebesi,
  - 3) Kurumsal Muhasebe,
  - 4) Kamusal Muhasebe,
  - 5) Ulusal Muhasebe
- olarak sınıflandırılabilir.

Bu muhasebeler, birbiri ile yakından ilgili ve ilişkilidir. Bunların tümü ülkedeki muhasebe düzenini oluşturur.

Ulusal ekonomiyi oluşturan kesimleri ayrı ayrı ve bu kesimleri toplam olarak üretim, tüketim, yatırım, ödemeler dengesi, gayrisafı milli hasıla, milli gelir, kişi başına gelir gibi, sayısal veriler açısından cari dönemle ilgili fiili, gelecek dönemlere ilişkin öngörü ortaya koyan faaliyetler bütününe ulusal ya da milli muhasebe denir (Haftacı, 2007:16).

Ulusal muhasebe, ülkelerin gelişmişlik düzeyi ile doğrudan ilgili ve ülke ekonomileri için vazgeçilmezdir. Ulusal muhasebe olmadan ülke ekonomisinin makro büyüklükleri ve mevcut durumu açıklanamaz. Ayrıca gelecekteki ekonomik durum hakkında da planlama yapılamaz.

Ulusal muhasebe çalışmalarının iki amacı bulunmaktadır. Bunlar (Aslan vd, 2006:105).

1-İktisadi faaliyetlerin tümünü ölçmek,

2-Toplam iktisadi faaliyetlerin yapısal özelliklerini ve karakterini belirlemek üzere sektörlerden her biri içindeki faaliyeti ve sektörler arası fonksiyonel ilişkileri tespit etmektir.

Ulusal muhasebe, ekonomik ön görmeleri sağlamak için makro ekonomik bilgileri tutarlı bir şekilde toplamaktadır ve bu işlemi yürütmek için makro muhasebe diyebileceğimiz bir tekniği kullanmaktadır. Bu teknik milli ekonominin üretim, tüketim, işsizlik, enflasyon gibi karmaşık büyüklüklerini ele almakta, bunlar arasındaki muhasebe ilişkilerinin milli ekonomi ile uyum sağlamasına yardım etmektedir (Giray,1997:2).

Ulusal muhasebe, gerek ilgili yazından gerekse yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi ülke ekonomisini makro büyüklükle açıklayan, istatistik verilerden oluşan bir ölçme ve değerlendirme tekniğidir. Bu teknikle ülke ekonomisinin mevcut durumu açıklanır gelecekteki ekonomik durum hakkında planlama yapma imkanı elde edilir.

Ulusal muhasebenin genel özellikleri şöyle sıralanabilir (Giray, 1997:154);

- Ulusal muhasebe, ulusal ekonomiyi oluşturan tüm kesimleri ayrı ayrı ve genel ekonomiyi toplam olarak kapsar.
- Ulusal muhasebe, gayri safi milli hasılanın hesaplanması ve meydana gelen değişiklikleri kaydeder.
- Ulusal muhasebede tahakkuk ilkesi vardır. Buna göre gelirler tahsil olduğu dönem değil gerçekleştiği dönem kaydedilir. Giderler ödendiği dönem değil gerçekleştiği dönem kaydedilir.
- Ulusal muhasebede genel muhasebede olduğu gibi amortisman kavramı dikkate alınır.
- Ulusal muhasebe bireysel muhasebeden devlet muhasebesine varıncaya kadar tüm faaliyetleri kapsar ve kaydeder.
- Ulusal muhasebe, ulusal ekonomiyi anlık, dönemsel olarak ve gelecek dönemlere yönelik ön görü olarak, denetime uygun hesap ve denge ilişkilerinin tümüdür.

2.2. Ulusal Muhasebenin İlgili Alanı

Ulusal muhasebe, ülke ekonomisini makro büyüklükler açısından inceler. Ulusal muhasebenin ilgili alanı genelde makro ekonomik olaylar olmasına rağmen mikro ekonomik olaylarla da ilgilenir. Kısaca ulusal muhasebenin çalışma alanı tüm ülke ekonomisidir.

Ulusal muhasebe amacına ulaşabilmek için kayıt sistemini:

- Bireysel muhasebeden,
- Aile muhasebesinden,
- Kurumsal muhasebeden,
- Kamu muhasebesinden

yararlanarak oluşturmalıdır.

Bireysel Muhasebe: Toplumdaki her sezgin ve yetkin kişinin gelir ve giderlerini, alacak ve borçlarını kısaca hak ve yükümlülüklerini izleyerek kendi hesap, kitap, denge ve denetim işini oluşturmasına bireysel muhasebe denir. Hesap görme ve hesap verme her şeyden önce birey içindir. Bireyin hak ve sorumluluğu muhasebe ile belirlenir. Toplumu oluşturan bireyler varlıklarını, alacak ve borçlarını, gelir ve giderlerini iyi hesaplayıp ona göre davrandıkları ölçüde parasal açıdan dengeli bir yaşam sürdürürler (Haftacı, 2006:15).

Aile Muhasebesi: Toplumu oluşturan her bir ailenin gelir ve giderlerini, alacak ve borçlarını kısaca hak ve yükümlülüklerini izleyerek aile içi hesap, kitap, denge ve denetim işinin oluşturulmasına aile muhasebesi denir. Öncelikle birey için sözkonusu olan hesap görme ve hesap verme, anne baba çocuklar gibi bireylerden oluşan aile için de geçerlidir. Bu nedenle aileyi oluşturan her birey hak ve sorumluluğunu bilmeli, bunun gereklerini yerine getirmelidir. Aile bireylerinin hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesi, bu bireylerin gelir ve harcamalarıyla uyumlu bir yaşam sürmesi, aile içinde aile muhasebesi anlayışının benimsenip uygulanmasını gerektirir. Çünkü gelirin çok çok üstünde harcayan aile tutumsuz, gelirin çok çok altında harcayan aile cimri, geliri ile giderini denkleştirerek dengeli bir biçimde harcayan aile tutumludur. Tutumlu olma ve tutumlu davranma, aileyi oluşturan bireylerde bu anlayışın yerleştirilmesi ile sağlanır (Haftacı, 2006:15).

Kurumsal Muhasebe: Toplumdaki ticaret ve vergi yasalarına tabi şahıs işletmeleri, şahıs ve sermaye ortaklıkları, devlet ve belediyelerin, vakıf ve derneklerin iktisadi kuruluşları gibi kazanç amaçlı iktisadi kurum ve işletmelerin belirli bir dönemdeki gelir, gider ve kâr oluşumları ile belirli bir andaki varlık ve sermaye durumlarına ilişkin, denetime uygun hesap, kitap ve denge işlerinin tümüdür (Yazıcı, 2003:12-13).

Kamusal Muhasebe: Devlet, belediye, parti, vakıf, dernek gibi kâr amacı gütmeyen, yalnız kamu hizmeti gören hesapsal kişilerin özellikle dönemsel gelir ve giderlerine ilişkin, denetime uygun hesap, kitap ve denge işlerinin tümüdür (Yazıcı, 2003:13).

Ulusal muhasebe milli ekonomiye ait bütün değer hareketlerini ve bu hareketlerden doğan sonuçları belirlemeye çalışarak, hem kamusal muhasebeyi hem de özel sektör muhasebesini (kurumsal muhasebe) birlikte değerlendirir. Ulusal muhasebenin fonksiyonları icra edebilmesi için kamu muhasebesi ile özel sektör muhasebesi arasındaki karşılıklı bir alacağın mevcudiyeti şarttır (Feyzioğlu, 1960:137).

Ulusal muhasebe kurumsal muhasebenin, işletme bünyesindeki rolünü ülke ekonomisi çapında gösterir. Bunu yaparken ülke ekonomisinin hem analizi hem de sentezi yapılır (www.sosyoloji.net).

Bir ülke ekonomisinin nasıl işlendiğini, ekonomiyi oluşturan kurumlar arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve faaliyetlerin değerlendirilmesi açısından önemli bir araç olan ulusal muhasebe (Aslan vd., 2003:81), istatistiği daha derli toplu hale koymakta, bunları makro ekonomik büyüklükler olarak vermekte, böylece belirli bir süre için genellikle bir yıllık devre için tutarlı bilgiler elde edilmektedir (Giray, 1997:4).

2.3. Ulusal Muhasebe Ölçümleri

Ulusal muhasebe ile ilgili belli başlı ölçümler şöyle sıralanabilir (Bocutoğlu vd., 2003:172-180):

- Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH)
- Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH)

- Safi Milli Hasıla (SMH)
- Milli Gelir (MG)
- Kişisel Gelir(KG)
- Harcanabilir Gelir (HG)
- Kişi Başına Milli Gelir
- Toplam Yurt İçi Gelir (TYİG)
- Toplam Yurt İçi Harcamalar (TYİH)

Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (GSYİH) :

Bir ekonomide yerleşik olan üretici birimlerin belli bir dönemde, yurtiçi faaliyetleri sonucu yaratmış oldukları tüm mal ve hizmetlerin değerleri toplamından bu mal ve hizmetlerin üretiminde kullanılan girdiler toplamının düşülmesi sonucu elde edilen değerdir (www.tuik.gov.tr). Gayri safi yurt içi hasıla; bir ekonominin bir yıllık dönemde kendi yurt içi imkanları ile ulaşabileceği üretim gücünü gösterir.

Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH):

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'ya Dış Alem Net Faktör Gelirleri değerinin eklenmesiyle Gayri Safi Milli Hasıla elde edilir (www.tuik.gov.tr). Gayri safi milli hasıla ülkenin genel ekonomik performansını gösterir.

Safi Milli Hasıla (SMH):

Gayri Safi Milli Hasıla'dan üretim sırasında kullanılan sabit sermaye kalemlerinde o yıl içinde meydana gelen aşınma ve eskime payları yani amortismanlar çıkarıldıktan sonra ulaşılan değerdir (www.tuik.gov.tr).

Milli Hasıla (Faktör Fiyatlarıyla Gayri Safi Milli Hasıla):

Gayri Safi Milli Hasıla piyasa fiyatları ile hesaplandığı için dolaylı vergi ve sübvansiyonları da içerir. Bundan dolayı, milli gelir, safi milli hasıladan dolaylı vergilerin çıkarılarak ve sübvansiyonların ilave edilmesiyle elde edilir (Yükselen ve Türkan, 2008:115).

Kişisel Gelir (KG):

Bir ekonomide kişisel geliri bulmak için milli gelir rakamına üretimde bulunmayanlara ödenen transferler ve sübvansiyonları ilave etmek, kurumlar vergisi dağıtılmayan şirket kârları ve sosyal güvenlik kesintilerini çıkarmak gerekir (www.ekodiyalog.com).

Kişisel gelir = Milli Gelir + (Transfer Harcamaları+Sübvansiyonlar) - (Kurumlar Vergisi, Şirketlerin Dağıtılmayan Kârı, Sosyal Güvenlik Kesintileri)

Harcanabilir Gelir (HG):

Kişisel gelire bağlı bir gelir olup kişisel gelirden dolaysız gelir vergileri çıkarıldıktan sonra geriye kalan gelirdir (www.ekodiyalog.com).

Harcanabilir gelir = Kişisel gelir - vasıtasız(dolaysız) vergiler

Kişi Başına Gayri Safi Milli Hasıla:

Kişi başına GSMH hesaplamalarında cari fiyatlarla tahmin edilen Gayri Safi Milli Hasıla büyüklüğünün yıl ortası nüfus tahminine bölünmesi ile Türk Lirası olarak Kişi Başına Gayri Safi Milli Hasıla sonucu elde edilir. Hesaplanan bu değer in ithalat ağırlıklı ortalama dolar kuruna bölünmesi ile dolar değeriyle Kişi Başına Gayri Safi Milli Hasılaya ulaşılmaktadır (www.tuik.gov.tr).

Toplam Yurt İçi Gelir (TYİG)

Bir ülkede bir yıllık bir dönemde,ülke içindeki üretim faktörlerinin ücret ve maaş gelirlerinden, teşebbüs ve serbest meslek gelirlerinin, şirket gelirlerinin, kira gelirlerinin ve (devlet tahvili faizleri ile tüketici borç faizleri dışında) faiz gelirlerinin toplamı yurt içi geliri (TYİG) verir (Bocutoğlu vd., 2003:170).

Toplam Yurt İçi Harcamalar(TYİH):

Toplam yurt içi harcamalar bir ekonomide bir yıllık dönemde, tüketim(C) ,gayri safi yatırım (GSI) ve kamu harcamalarının (G) toplamına eşittir.

2.4. Ulusal Muhasebenin Yapısı Ve İşleyişi

Ulusal Muhasebe, bireyler, iktisadi kurumlar, kamu yönetimi, ulusal ekonomi birimleri ile yabancı ekonomik birimler arasındaki ilişkinin belirlenmesi, kaydedilmesi, sınıflandırılması ve analiz ve yorum yapılması ile ilgili her türlü işlemi içerir.

Ulusal muhasebe ile her gün milyonlarca ekonomik kararlar alınır. Alınan bu kararlar (Giray,1997:17).

- Mal ve hizmet alımı veya satışı
- Gelir, gider dağılımı
- Mali işlemlerle ilgilidir.

Bu kararlar kısaca şöyle ifade edilebilir. Girişimler piyasaya mal ve hizmet satar, aile bireyleri ise piyasadan mal ve hizmet satın alır. Girişimler üretim faktörleri satın alır, bunlarla mal ve hizmet üretir. Bunları satar ve gelir elde eder. Fakat gelirin elde edilmesi için de giderin yapılması gerekir. Ayrıca bir yönde mal ve hizmet akışı olurken diğer yönde de parasal bir akış olur. Unutulmaması gereken bir konu da mal ve hizmet ya ülke içinde üretilir ya da ülke dışından ithal edilir. Burada dikkat edilmesi gereken muhasebede borçlu taraf ile alacaklı taraf nasıl birbirine denk olmak zorunda ise makro ekonomide de karşılıklı denge olmak zorundadır. Formüle etmek gerekirse;

Üretim + İthalat = Tüketim Harcamaları + Kamu Yatırım Harcamaları + Özel Yatırım Harcamaları + İhracat

Ulusal ekonomide bir tarafın geliri diğer bir tarafın gideri olmaktadır. Örneğin girişimcinin ödediği vergi kamu yönetimi için bir gelir kaynağıdır. Yine kamunun aile bireylerine ödediği sosyal güvenlik yardımları kamu için bir gider olurken aile bireyleri için

bir gelir kaynağı olmaktadır. Fakat yine denge sağlanmaktadır. Şöyle ki diyelim bir tarafın kaynağı kullanımından fazla ise burada finansman (fon) fazlası, aksi takdirde finansman (fon) ihtiyacı olacak fakat toplamda yine kaynaklar ile kullanım birbirine eşit olacaktır. Bu durum ihracat ve ithalat içinde geçerlidir. Bir ülkede ihracat ithalattan fazla ise o ülkede dış ticaret fazlası aksi takdirde dış ticaret açığı olacaktır. Bu durum yine ya finansman ihtiyacı ya da finansman kapasitesi olarak kendini gösterecektir.

Ulusal muhasebe açısından mali işlemlerde de bir denklik vardır. Mali işlemler finansmanın (fon) fazlası ile finansman (fon) ihtiyacının nasıl kullanıldığını gösterir. Mali piyasalarda, finansman (fon) fazlası finansman (fon) ihtiyacı ile eşittir. Bu aslında Özel Yatırım=Tasarruf dengesidir.

Yukarıdaki açıklamadan da anlaşılacağı gibi ulusal muhasebe çift yanlı kayıt yöntemine göre tutulmaktadır. Bu, hesaplamaların hem daha doğru hem de daha hızlı yapılmasını sağlanmaktadır.

2.5. Ulusal Muhasebenin Sınırları

Ulusal muhasebenin kapsamı; yer, zaman ve kayıt tekniği açısından incelenebilir (Giray, 1997:25):

Yer bakımından; ülkenin milli sınırları içinde olan ekonomik faaliyetler dikkate alınmalıdır. Bu ekonomik faaliyetlere yurt dışındaki ülkenin çıkar birimleri eklenmeli, ülkedeki yabancı çıkar birimleri ise düşülmelidir.

Zaman bakımından; bir yıllık dönem içinde üretilen mal ve hizmetlerin gelir gider dağılımı ve mali işler göz önünde bulundurulup kaydedilmelidir.

Kayıt tekniği bakımından; hem olayları doğru kaydederek hataları ortadan kaldırmalı, hem de sonuçları hızlı ve kolay bir şekilde elde etmelidir.

3. AİLE MUHASEBESİNİN ULUSAL MUHASEBEDEKİ ROLÜ

3.1. Genel Açıklama

Aile muhasebesi; toplumdaki her ailede bir arada yaşayan bireylerin dönemsel gelir ve gideri ile belirli bir andaki kaynak ve varlıkları ile ilgili denetime uygun olarak yaptıkları işlemlerin tümü şeklinde tanımlanabilir. Aslında aile muhasebesinin toplumsal hayat için çok gerekli olmasına rağmen Türkiye’de gerektiği kadar üzerinde çalışılmadığı söylenebilir. Aslında aile muhasebesi ulusal muhasebenin mikro açıdan kaydedilmesi ve incelenmesinden başka bir şey değildir.

Bu konuda uluslararası yazında “household accounting, accounting at home, good housekeeping, saving money at home, family management, family finance” adlarıyla yayınlanmış oldukça fazla sayıda bilimsel çalışma mevcuttur. Bu çalışmalarda günlük harcama kayıt defterleri (household account book), aylık mali durum özetleri (financial

statement for family), toplam aile bilançosu (balance sheet for family) gibi muhasebe kayıt ve raporları şekillendirilerek açıklanmış (Llwellyn ve Walker, 2000:454-457), ekonomik sistem içinde aile muhasebesinin önemi vurgulanmış, aile içi tasarruf etme yöntemleri, aile finans yönetimi, aile tüketim, tasarruf, yatırım alışkanlıkları gibi konular incelenmiştir.

Bir ülkede aile muhasebesine gereken önem verilirse o ülkenin ulusal muhasebesi de gerçekçi olur. Örneğin; hane halkının gelir ve harcamaların doğru belirlenmesi ulusal muhasebe için çok önemlidir. Toplumdaki tüketim, tasarruf ve yatırım alışkanlıklarının ve bunların dönemsel dönüşümünün toplamda, bölgesel, şehirsal ve cinsiyete göre takip edilebilmesi, tüketici eğilimlerinin belirlenmesi, yoksulluk, gelir dağılımı ve yaşam koşullarının ortaya konabilmesi, gıda, beslenme ve sağlık istatistiklerinin hesaplanabilmesi, yerleşik ve yerleşik olmayan hanehalkı tüketim harcamalarının belirlenmesi ile harcama yöntemiyle GSYİH'nin hesaplanabilmesi gibi konularda iyi örgütlenmiş devlet aracılığı ile ölçümlenen aile muhasebesine gereksinim vardır.

Aile muhasebesi sayesinde ulusal ekonomideki beklentiler daha kolay bir şekilde belirlenerek hedeflere ulaşılması daha kolay bir şekilde gerçekleştirilebilir.

3.2. Aile Muhasebesi İçin Gelir Ve Tüketim Harcamalarının Belirlenmesi

Gelişen ve sürekli değişme eğiliminde olan ülkemizde bireylerin ve bunların oluşturdukları hane halklarının yapılarını, tüketimlerini ve gelir düzeylerini belirlemek için yapılan ve sonuçların coğrafi bölgelere, illere ve yüzde paylarına göre elde edildiği çalışmaların esası "*Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları Anketleri*"ne dayanır. Bu anketlerle, hane halkı büyüklükleri, hane halkı fertlerinin işgücü ve çalışma durumu, hane halkı geliri, söz konusu gelirin elde edildiği kaynaklar, tüketim alışkanlıkları vb. konular hakkındaki bilgiler derlenmektedir (TUİK, 1997:IX).

Günümüze dek ülkemizde, kişiler veya hane halkları arasındaki gelir dağılımındaki eşitsizliği belirleyecek eşitsizlik ölçülerinin esas alacağı verileri derleyen bazı kişisel gelir dağılımı çalışması yapılmıştır. Bunlardan ilki, 1963 yılında D.P.T. 'nda Yusuf Hamurdan ve Tolgay Çavuşoğlu tarafından yapılan çalışmadır. Bu çalışmadan sonra 1968 yılında Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdüleri Enstitüsü'nün çalışması gelmektedir. Bu çalışmaları, D.P.T.'nin girişimi ile 1973 yılında aynı enstitünün "*Türkiye'nin Nüfus Yapısı ve Sorunları*" konusunda Türkiye genelinde örnekleme niteliğindeki çalışma izlemiştir (Işığışık, 1991:189). Bir sonraki çalışma, 1987 yılında TUİK tarafından "*Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları Anketi*" esas alınarak yapılmıştır. Türkiye'de gelir dağılımına ilişkin son olarak 1994 yılında "*Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları Anketleri*" kullanılarak bir çalışma daha yapılmıştır. Bu son çalışmada, "*1994 Hanehalkı Tüketim Harcamaları*" ve "*1994 Hanehalkı Gelir Dağılımı Anketi*" olmak üzere iki soru kağıdı kullanılmıştır.

Türkiye'de farklı dönemlerde yapılan gelir dağılımı çalışmaları hane halkı gelir ve tüketim harcamaları anketlerine dayandırılmıştır. Söz konusu anketlerden derlenen sonuçların temel amacı, hane halkları arasındaki gelir eşitsizliğini belirlemektir.

Tablo 1: 2005-2009 Yılı Harcama Türlerine Göre Aylık Ortalama Tüketim Harcaması Dağılımı

Harcama türleri	2005		2009	
	Hanehalkı başına ortalama aylık harcama (TL)	(%)	Hanehalkı başına ortalama aylık harcama (TL)	(%)
Toplam	1 091	100.0	1688	100.0
Gıda ve alkolsüz içecekler	271	24.9	388	23.0
Alkollü içecek, sigara ve tütün	45	4.1	69	4.1
Giyim ve ayakkabı	68	6.2	86	5.1
Konut ve kira	283	25.9	477	28.2
Ev eşyası	74	6.8	104	6.2
Sağlık	24	2.2	32	1.9
Ulaştırma	138	12.6	229	13.6
Haberleşme	47	4.3	71	4.2
Kültür, eğlence	28	2.5	44	2.6
Eğitim hizmetleri	20	1.9	32	1.9
Otel, lokanta, pastane	48	4.4	87	5.2
Çeşitli mal ve hizmetler	45	4.1	68	4.1

Kaynak: TÜİK verileri

Türkiye genelinde hane halklarının tüketim amaçlı yaptığı harcamalar içinde en yüksek payın konut ve kira harcamaları alırken bunu gıda ve alkolsüz içeceklerin izlediği görülmektedir. Bu harcamalar içinde ise en düşük payı eğitim hizmetleri oluşturmaktadır. Yukarıdaki tabloya bakıldığında 2005 yılında konut ve kira harcamaları %25.9 iken bu durum 2009 da %28.2'ye yükselmiştir. Eğitim harcamaları ise her iki yılda da %1.9 olmuştur. Gıda ve alkolsüz içecekler harcaması 2005 de %24.9 iken 2009 da %23' e düşmüştür. Alkollü içecek, sigara ve tütün harcamalarında ise herhangi bir değişiklik olmamıştır. Sağlık ve haberleşme harcamalarında azalma olurken ulaştırma harcamalarında artış olmuştur.

2009 yılının hane halkının temel gelir kaynağına göre tüketim harcamalarının dağılımı incelendiğinde; temel gelir kaynağı maaş, ücret, yevmiye geliri olan hane halkları en yüksek payı konut harcamalarına ayırtırken en düşük harcamayı sağlık harcamalarına ayırtmışlardır.

4. ULUSAL MUHASEBE TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU İLİŞKİSİ

4.1.Genel Açıklama

Ulusal muhasebe, makro bazda ülkenin varlık ve kaynakları üzerinde değişme yaratan, ekonomik faaliyetleri kayıt eden, sınıflandıran, özetleyen ve analiz ve yorumlayarak ilgililere rapor sunan bir bilgi sistemidir. Tanıma dikkat edilirse ulusal muhasebenin de işlevi, kaydetmek sınıflandırmak, özetlemek, analiz ve yorum yapmaktır.

Ulusal muhasebenin bu işlevi yerine getirebilmesi için TÜİK'e ihtiyaç vardır. Çünkü TÜİK'in görevi makro ekonomik istatistikler sayesinde ekonominin performansını değerlendirmek, ileriye yönelik planlar ve tahminler yapılmasına imkan sağlayacak istatistikleri üretmektir. Ulusal düzeyde resmi istatistiklerin üretilmesi ve koordinasyonun sağlanması Türkiye İstatistik Kurumunun en önemli görevidir.

Ulusal muhasebe bir ülkede toplam hasıla, toplam gelir ve toplam harcamaların ölçülmesi ile uğraşır. Bu kayıtlar ise TÜİK tarafından tutulmaktadır. TÜİK tarafından tutulan ve çeşitli amaçlarla hazırlanan veriler ulusal muhasebenin ana kaynağıdır.

TÜİK ulusal hesaplar kapsamında, ulusal gelirin hesapları ve analiz çalışmaları endüstri arası işlemler ile ilgili hesapları, ulusal girdi-çıkı tabloları uydu hesaplarına ait verileri elde etmektedir. Özellikle TÜİK tarafından yapılan hane halkı bütçe anketlerinden elde edilen sonuçlar, sadece hane halkının elde ettiği gelir-giderin, diğer hane fertlerine göre göreceli durumu, elde edilen gelirin nasıl tüketildiği vb. sorulara cevap arama amaçlı değil, aynı zamanda ulusal muhasebe tahminleri açısından da önemli bir girdi oluşturmaktadır (Yükseler ve Türkan, 2008:110).

TÜİK tarafından elde edilen bilgiler ulusal muhasebede değişik amaçlarla kullanılır. Bunlar genel olarak ;

- Ulusal muhasebe sisteminin gelişimini sağlamak,
  - Devletin sosyo-ekonomik politikaları ile sosyal ve refah politikalarını değerlendirmek,
  - Pazar araştırmaları için gerekli bilgiler elde etmek,
  - Edinilen bilgileri ulusal muhasebe sayesinde yalnızca hane halkı değil, firmalar, devlet ve kar amacı gütmeyen özel kuruluşlarda ve dış alem sektörü ile değerlendirmek,
- şeklinde sıralanabilir.

4.2.TÜİK'in Aile Muhasebesi İçin Yaptığı İstatistikler

Ulusal muhasebe hesaplarına mikro açıdan veri oluşturan han halkı (aile) muhasebesi için TÜİK tarafından birçok istatistiki veri sağlanmaktadır. Bu istatistiki bilgiler gerek ulusal muhasebe hesapları için gerekse mikro bazda tüketim alışkanlıkları gibi göstergeler için önemli bilgiler sağlamaktadır. Bu istatistiklere;

- Eğitime/cinsiyete dayalı kazanç istatistikleri,
- Tüketici eğilim istatistikleri,
- Hane halkı bölgesel/genel tüketim harcama istatistikleri,
- Gelir dağılımı, yaşam koşulları, yoksulluk istatistikleri,
- Gıda, beslenme, sağlık istatistikleri,

- Haberleşme, ulaştırma istatistikleri örnek olarak verilebilir (www.tuik.gov.tr).

4.3.TÜİK'in Ulusal Muhasebe İçin Yaptığı İstatistikler

TÜİK ülkenin varlık ve kaynaklarını belirlemek, ekonomik performansını değerlendirmek ve ileriye dönük plan yapmak için (www.tuik.gov.tr);

- Makro ekonomik istatistikler,
  - Sosyal ve demografik istatistikler,
  - İş istatistikleri,
  - Tarım ve çevre istatistikleri
- yapmaktadır.

Makro ekonomik istatistikler; ekonominin performansını değerlendirmek ve ileriye dönük planlar için düzenlenir. Makro ekonomik istatistikleriyle ulusal hesap istatistikleri içinde çeşitli yöntemlerle hesaplanan GSYİH hesapları, tüketici ve üretici fiyat endeksi, satın alma gücü göstergeleri, dış ticaret istatistik ve endeksleri ve güven endeksine ait istatistikler gibi ulusal muhasebeyi ilgilendiren hesaplamalar üretilir.

Sosyal ve demografik istatistikler; ülkenin sosyal ve demografik değerlerini yakından izlemek ve ekonomik kalkınmayı belirli bir dengede arttırarak o ilkenin insan kaynağını en iyi şekilde değerlendirmek ve ülkenin sosyo-ekonomik sorunları ile demografik sorunlarını bilimsel yönde araştırmak ve çözmek için çalışır.

İş ve istihdam istatistikleri, yıllık iş istatistikleri, iş demografisi ile ülkenin iş potansiyeli belirlenerek, istihdam ve işsizlik istatistikleri ile işgücü potansiyeli belirlenmeye çalışılır.

Tarım ve çevre istatistikleri, nüfusun dengeli beslenmesini sağlayacak tarımsal üretimin politikalarının belirlenmesi için toprakların kullanımı, tarımsal üretim, tarımsal yapı ormancılık, hayvancılık, su ürünleri ve tarımsal sektöre ait sektörlerine ilişkin göstergeleri belirlemek için yapılır. Ayrıca çevre istatistikleri çevre göstergelerinin işlenebilmesi ve bu göstergelerle ekonomik sosyal göstergeler arasında ilişki kurmak amacıyla yapılır.

TÜİK tarafından yapılan ve elde edilen istatistiksel bilgi ve rakamlar mikro ve makro ekonomik olayları açıklamak için yapılır. Makro büyüklükler için ulusal muhasebeye çok iş düşmektedir.

Ulusal muhasebenin ekonomideki yeri milli gelirin hesaplanması, bütçenin hazırlanması, ekonomik planın yapılması açısından her geçen gün daha da önem arz etmektedir. Kısaca belirtilirse ulusal muhasebe ekonomi hakkında hem geçmişe hem de geleceğe yönelik bilgi verir.

4.4.Çevre İstatistikleri ve Ulusal Muhasebe

Ulusal muhasebede, mal ve hizmet üretim değerleri hesaplandığı halde, bu üretim dengelerinin elde edilmesi sırasında çevreye verilen zarar hesaba katılmaz. Halbuki sosyal refahın doğru belirlenmesi için kesinlikle çevredeki bozulmanın ve zararların da ulusal muhasebe hesaplarına katılması gerekir.

TÜİK tarafından yapılan çevre istatistiklerinin amacı, çevre göstergelerinin işlenmesi ve bu göstergelerle ekonomik ve sosyal göstergeler arasında ilişki kurmaktır. Aslında çevre göstergelerinin izlenmesi sürdürülebilir kalkınma amaçları ile tutarlı ekonomik çevre politikalarını geliştirmek için faydalı olacaktır.

Ulusal muhasebede, çevre verilerini kapsayan çevre muhasebesi dikkate alınmalıdır. Çünkü çevre muhasebesi çevre tarafından oynanan ekonomik rolün ulusal hesaplar sistemi içine alınmasını amaçlar (Güzel, 2001:3). Fakat günümüzde ülkelerin milli gelirlerini hesaplamada çevre muhasebesi tam olarak kullanılmamaktadır. Çevre muhasebesi, ulusal muhasebe içinde tam olarak kullanılmazsa da çevre muhasebesi sektör bazında günümüzde daha yoğun kullanılmaya başlanmıştır.

4.5. Kamu Bütçesi ve Ulusal Muhasebe

Bütçe, ülkelerin demokratik ve parlamenter sistemlerde kaydettikleri gelişme ile uyumlu ve ona paralel olarak doğmuş ve gelişmiştir (Haftacı ve Badem, 2008:1565). Türkiye’de kamu maliyesinin öncülerinden olan Ord. Prof. Dr. Nihat Sayar ise bütçeyi “devlet, il ve belediye gibi kamu tüzel kişileri ile yarı resmi ya da özel teşekkül ve toplulukların, belirli bir dönem içindeki gelir ve giderlerini tahmin eden ve bunların yapılmasına önceden izin veren bir kanun, nizamname, kararname ya da idari bir tasarruf” olarak geniş bir bakış açısıyla tanımlamıştır (Tüğen, 2006:3).

Aslında kamusal muhasebesinin öngörüsü olan bütçe ile ulusal muhasebe birbirlerinden faydalanırlar. Kamusal muhasebenin bütçe kesin hesabının harcama toplamı ulusal muhasebede harcama yöntemine göre hesaplanan GSYİH’nın hesabında devlet harcamaları olarak dikkate alınmaktadır. Yine kamu muhasebesinin öngörüsü olan bütçe hazırlanırken, bütçe gelirlerinin ve bütçe harcamalarının planlanmasında ulusal muhasebenin ekonomiye ilişkin raporlarından geniş ölçüde yararlanılmaktadır. Bu bağlamda kamu bütçe işlemlerinin takipçisi kamu maliyesi ile ulusal muhasebe hesaplarının kaydedicisi TÜİK birbirleri ile karşılıklı iletişim halinde çalışırlar.

4.6. Kayıtdışılık ve Ulusal Muhasebe

Ulusal muhasebeye gereken önem verilmesi kayıtdışılığın önlenmesi açısından çok önemlidir. Çünkü, kayıtdışı ekonomi; katma değere katkıda bulunan ve ulusal muhasebe geleneklerine göre ulusal muhasebeye dahil edilmesi gereken, ancak, halihazırda kaydedilmemiş bulunan tüm ekonomik faaliyetlerdir (Erkuş ve Karagöz, 2009:127).

Kayıt dışılık, Gayri Safi Yurt İçi Hasılanın hesaplanmasında gelir ve üretim yaklaşımına göre hesaplanan GSYH'nın düşük, harcamalara göre hesaplanan GSYH'nın ise yüksek olmasına neden olur. Halbuki normal koşullarda bu üç yaklaşımında birbirine eşit olması gerekir.

Bir ülkede kayıt dışılığın önlenmesi ancak ulusal muhasebenin etkinliği ile önlenebilir. Bir ülkede ekonomik faaliyetlerin tümü kayıt altına alındığında o ülkedeki ekonomik politikalar daha tutarlı ve uygulanabilir olacaktır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ulusal muhasebe belirli bir döneme ait iktisadi faaliyetlerin makro düzeyde işlendiği, ölçüldüğü ve değerlendirildiği bir hesaplaşma türüdür. Bu hesaplaşmanın bir anlam ifade edebilmesi için her şeyden önce üretilen bilgilerin sağlıklı, güncel ve karşılaştırma yapmaya elverişli olması gerekir.

Ekonomik politikaların oluşturulması ve uygulanmasında ulusal muhasebenin yeri göz ardı edilemez. Çünkü ulusal muhasebeye gereken önemin verilmemesi, ekonomik politikalara zarar verir. Özellikle planlı kalkınma politikaları izleyen ülkeler için ulusal muhasebenin ayrı bir önemi vardır. Çünkü ulusal muhasebe belirlenen planlara ulaşma gücünü ölçer.

Ulusal muhasebe, özellikle üretim tüketim, yatırım analizleri ile ekonominin genel olarak ve de sektörler bazında daha iyi analiz edilmesini sağlar.

Ulusal muhasebe aracılığı ile istatistikten büyük ölçüde yararlanılarak daha derli toplu makro ekonomik büyüklüklerin elde edilmesi sağlanır. Ekonomik politikalar için ortak bir dil oluşturulur.

Ulusal muhasebe sayesinde ülkenin GSYİH, GSMH, SMH, MG ve diğer ulusal ölçekli büyüklükleri ortaya çıkar ve bu sayede gelişme eğilimi sağlıklı bir biçimde izlenir.

Ulusal muhasebenin, mal ve hizmet, faktör ve sermaye piyasaları, ödemeler dengesi, yurtiçinde yaşayanların yurtdışı ilişkilerini göstermesi açısından önemli etkisi vardır. Bu etki gelir, harcama- yatırım- tasarruf dengesi açısından üç şekilde incelenir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için ödemeler dengesi hayati önem taşımaktadır. Bu denge ancak sağlıklı bir ulusal muhasebe sistemi sayesinde ortaya konabilir.

Ulusal muhasebe verilerinin elde edilmesinde TÜİK en önemli bilgi sağlayıcı kurumdur. Bu veriler elde edilirken aile muhasebesinden, kurumsal muhasebeden ve kamusal muhasebeden yoğun olarak yararlanır. Burada önemli olan nokta sağlıklı bilgilendirmedir. Aile muhasebesinden elde edilecek verilerin sağlıklı olabilmesi, TÜİK tarafından yapılan istatistik araştırmaların güvenilirliğine bağlıdır. Aslında aile muhasebesinin toplumsal hayat için çok gerekli olmasına rağmen Türkiye'de gerektiği kadar üzerinde çalışılmadığı bir gerçektir. Çünkü toplum olarak hesap verme ve hesap almada çoğu kez sıkıntı çekilmektedir. Bu konuda uluslararası yazında yayınlanmış oldukça fazla sayıda bilimsel çalışma mevcuttur. Bu çalışmalarda aile muhasebesi kayıt ve raporları şekillendirilerek açıklanmış, ekonomik

sistem içinde aile muhasebesinin önemi vurgulanmış, aile içi tasarruf etme yöntemleri, aile finans yönetimi, aile tüketim, tasarruf, yatırım alışkanlıkları gibi konular incelenmiştir. Bir ülkede aile muhasebesine gereken önem verilirse o ülkenin ulusal muhasebesi de gerçekçi olur. Çünkü hane halkının gelir ve harcamaların doğru belirlenmesi ulusal muhasebe için çok önemlidir. Harcama yöntemiyle GSYİH'nın hesaplanabilmesi gibi konularda iyi örgütlenmiş devlet aracılığı ile ölçümlenen aile muhasebesine gereksinim vardır.

Ulusal muhasebenin yararlandığı toplumsal açıdan bir başka muhasebe türü olan kurumsal muhasebeden sağlanacak bilgiler özel işletmelerin muhasebe sistemlerinden elde edilmektedir. Türkiye'de uluslararası muhasebe standartlarına göre 2012 yılından itibaren yeniden örgütlenecek olan tekdüzen muhasebe sistemi bu anlamda daha sağlıklı muhasebe bilgilerini üretecektir.

Toplumsal açıdan bir başka muhasebe türü olan 2003 yılında resmiyet kazanan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu çerçevesinde yeniden yapılanan kamusal muhasebe düzeninden elde edilmiş sağlıklı veriler de TÜİK açısından ulusal muhasebe hesaplamalarında kullanılmaktadır.

TÜİK tarafından yapılan çalışmalar daha da geliştirilmeli, farklı yöntemlerle elde edilmiş ulusal muhasebe sonuçları ile karşılaştırmalar yapılarak sonuç farklılıkları varsa bunların nedenleri bulunup ortaya çıkarılmalı ve daha etkin veri kullanımı sağlanmalıdır. Çünkü ulusal muhasebenin gereksinim duyduğu temel veriler TÜİK tarafından elde edilmektedir.

KAYNAKLAR

- ASLAN, Nurdan - ASLAN, Sinan –TERZİ, Nuray (2003), Muhasebe-Ekonomi İlişkisi, Beta , İstanbul.
- BOCUTOĞLU, Ersan – BERBER, Metin- ÇELİK, Kenan (2003), Genel İktisada Giriş, Derya Kitapevi, Trabzon.
- ERKUŞ, Hakan –KARAGÖZ, Kadir (2003), “Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomi ve Vergi Kaybının Tahmini”, Maliye Dergisi , Sayı 156, Ocak-Haziran.
- FEYZİOĞLU, Bedi (1960), Milli Muhasebe ve Mili Bütçeye Dair Teklifler, Cilt 1, Sermet Matbaası, İstanbul.
- GİRAY, Adil (1997), Milli Muhasebe ve Devlet Muhasebesi, 3.Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara.
- GÜZEL Alper (2001), Çevresel Hesapları Uydu Hesapları ve Milli Gelir Hesaplarına Yeni Yaklaşımlar, ODTÜ, İktisat Bölümü, Nisan 2001, www.tubitak.gov.tr. (24.1.2012)
- HAFTACI,Vasfi – BADEM, A.Cemkut (2008), “Budget Concept And The History Of Budget Application In Turkey”, 12 Th World Congress Of Accounting Historians, ss.1546-1567.

- HAFTACI, Vasfi (2007), “Toplumsal Açıdan Kurumsal Muhasebe”, Kocaeli SMMMO Bülteni, Yıl 11, Sayı 36, Ocak/Şubat, ss:14-18.
- İŞİĞİÇOK, Erkan (1989), “Gelir Eşitsizlik Ölçüleri ve Türkiye’de Gelir Dağılımı”, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa.
- Llewellyn S.- Walker S.P.(2000), “Household Accounting as an Interface Activity: The Home, The Economy and Gender” Critical Perspectives on Accounting, Vol. 11, ss. 447-478.
- TÜĞEN Kamil (2006), Devlet Bütçesi, 5. Baskı, Bassaray Matbaası, İzmir.
- TÜİK (1997), 1994 Hane Halkı Tüketim Harcamaları Anketi, “19 Seçilmiş İl Merkezi Özet Sonuçları” D.İ.E., Ankara, Eylül.
- TÜSİAD Basın Bülteni (2008), “Türkiye’de Hane Halkı:İş Gücü Gelir,Harcama Ve Yoksulluk Açısından Analizi,TÜSİAD Yayını.
- Türkiye İstatistik Kurumu, TURKSTAT, 2009.
- YAZICI, Mehmet (2003), Kurumsal Muhasebe Denetimi, İstanbul YMMO, İstanbul.
- YAZICI, Mehmet (2006), “Kurumsal Muhasebe Düzeni ve Bunun Türkiye’deki Durumu”, İstanbul YMMO, Rapor:06/30-35, 15 Haziran.
- YÜKSELER, Zafer – TÜRKAN, Erhan (2008), “Türkiye’de Hane Halkı İş Gücü, Gelir, Harcama ve Yoksulluk Açısından Analizi”, TÜSİAD Yayını.
- YÜKSELER, Zafer (2008), Mikro Ekonomik Hesaplar ve Ödemeler Dergisi, DPT.
- <http://www.tuik.gov.tr>.(13.01.2012)
- [http://www.ydk.gov.tr/seminerler/Türkiye’de Milli Gelir Hesapları](http://www.ydk.gov.tr/seminerler/Türkiye'de_Milli_Gelir_Hesapları) (18.01.2010)
- <http://www.sosyoloji.net>. (13.01.2012)